

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 4

August 1941

39. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

ANLEGG AV BEITER.

KRINGKASTINGSFOREDRAG DEN 25. MAI 1941.

Av beitekonsulent Bjarne Sakshaug.

Å lage til beiter på jord som nå er udyrka, er et viktig ledd i arbeidet med å øke planteproduksjonen. Vi kan nok få mer fôr fra beitenes også med at de beitenes vi alt har blir stelt og brukt bedre, men vi har så altfor lite dyrka beiter at det er nødvendig å lage til mye mer, før behovet blir tilfredsstilt.

Etter det vi nå vet om hvilke resultater vi kan oppnå gjennom beitedyrking, kan vi rå til en kraftig utvidelse av de dyrka beitenes på jord som nå er udyrka.

Så vidt det er råd, må en til beiter ta jord som ikke er for tørr og skarp. Særlig er det om å gjøre å være oppmerksom på det der nedbøren er liten. Hvor pass gode beitenes kan bli, avhenger på slike plasser svært mye av jorda. Om det i det hele tatt er noe valg, skal en der være meget forsiktig med å legge beitenes på jord som lett blir for tørr til at graset kan vokse godt der. Der det er god nedbør, eller om det kan vatnes, behøver en naturligvis ikke å ta så mye hensyn til jorda når en skal velge plass til beitenes.

All jord som holder godt på fuktigheten høver godt til beiter.

Arbeidet med å lage til beiter må bli svært forskjellig i de ulike tilfelle. Hvilken fremgangsmåte som bør velges, avhenger først og fremst av jorda og vegetasjonen.

I de aller gunstigste tilfelle kan det fort bli godt beite med at det blir gjødslet på den naturlige vegetasjon.

Det er imidlertid ikke svært ofte at det er så lett å få til beiter.

I mange tilfelle er det nødvendig å grøfte og føre til kalk, jorda må arbeides, og det må sås frø av beitevekster før det kan bli bra

beiter. I andre tilfelle må skog og kratt ryddes, lyng og mose i botndekket må fjernes. Ikke sjelden bør en jamne overflata og ta vekk en del stein.

Det er ikke alltid så lett å avgjøre hvor mye det i hvert enkelt tilfelle bør kostes på når det skal lages til beiter. Det er mange forhold å ta hensyn til når dette skal avgjøres. Ikke minst gjelder dette for hvorvidt en skal bygge på det naturlige plantedekket eller om det skal skaffes nytt plantedekke gjennom frøsåing.

Som en alminnelig regel kan vi si at i de tilfelle det naturlige plantedekket er simpelt, vil det ta lenger tid å få beitet i god stand når arbeidet med å lage det til blir lettvtint utført enn når det blir kostet forholdsvis mye på ved anlegget. I mange tilfelle er det likevel nødvendig å koste på forholdsvis mye ved anlegget for at det i det hele tatt skal bli et bra beite, enten en regner med kort eller lang tid for å få beitet opp i full avling. Dette er f. eks. tilfelle på jord hvor det er nødvendig å grøfte sterkt for at det kan bli bra beite.

Tilgangen på arbeidskraft og midler til å greie utgiftene med er også av det som har innvirkning på hvor grundig en bør ta arbeidet. Det samme gjelder arealet av beiter som en har høve til å få i forhold til størrelsen av besetningen. Det er ofte grunn til å koste mer på hvert mål beite når arealet er knapt enn når det er rikelig. Forutsetningen for dette er naturligvis at den større påkostnad gir resultat på den måten at beitet enten blir bedre i det hele eller iallfall at det kommer fortere opp i full avling.

I alle tilfelle hvor det er bra grasvekst på forhånd, eller hvor det iallfall er gode vilkår for å få utviklet en god beitebotn fra den naturlige vegetasjon, der bør en gå fram på den måten at en forbedrer det naturlige plantedekket med gjødsling og annet som måtte være nødvendig for at det kan bli en god beitebotn.

Dette blir framgangsmåten når en legger beitet på eldre grasmark med noenlunde bra botn. Det går i mange tilfelle bra å få til beiter på den måten også på nyrydda skogbotn. Især gjelder dette for lauvskogbotn.

Men framgangsmåten lykkes ofte meget godt også på nåleskogbotn, bare det ikke er råhumus og botnvegetasjon vesentlig av lyng og mose. Ja, selv på lyngmark langs kysten kan det bli bra beiter på denne måten når det er litt gras sammen med lyngen eller andre tegn på at det er av de bedre typer av lyngmark.

Er det lite eller ikke noe av de vekstene som må til for at det skal bli gode beiter, er det svært ofte rettest å arbeide jorda og så frø av beitevekster når beitet blir laget til. Især gjelder dette når jorda er dekket av et lag av lyng og mose eller andre vekster som er tegn på at det er jord med råhumus.

Dette er svært ofte tilfelle på nåleskogbotn. En vesentlig del av lyngmarka er slik at det må sås frø, og på myr må en

nesten alltid velge denne framgangsmåten. Det er bare på riktig grunne myrer av beste kvalitet at det er rett å sløyfe frøsåinga.

Hvorvidt en skal velge framgangsmåten med frøsåing på fastmark avhenger mye av hvorledes lendet er. Det er større oppfordring til å bygge på det naturlige plantedekket og forbedre det når det er ulendt enn når terrenget er greit å komme fram i.

Tilsåing er i det store og hele mest påkrevd der de naturlige vilkår for grasvekst med omsyn til været eller jorda er mindre gode.

Som arbeidning av jorda før såinga er det i noen tilfelle rettest å bruke full dyrking med pløying. Dette gjelder især god myr som er grei å pløye. Det er tilfelle hvor pløying er den retteste arbeidsmåten også på fastmark. Men når jorda eller terrenget er slik at en mer fullstendig arbeidning blir forholdsvis kostbar, er bare en grunn arbeidning på sin plass. På jord med mye stubber, og især der det er mye stein, vil denne arbeidsmåten ofte være den rette. Storparten av den fastmarka som det er aktuelt å ta til beiter, er slik at en mer fullstendig arbeidning blir alt for kostbar, og terrenget er ofte slik at en får ikke nytte fullt ut de fordelene en ellers kan ha av en mer fullstendig arbeidning.

Overflatebearbeiding er den rette arbeidsmåten også på mindre god myr, som f. eks. mosemyr o. l., og på all myr som det er vanskelig å få pløyd.

Til dels er det best å bruke handredskaper til overflatearbeidinga. Dette blir jo særlig på små arealer eller der det er ulendt.

På større arealer kan en bruke en av de harvene som er laget spesielt til dette arbeid. I de siste årene har det vært slike harver å få kjøpt. I øyeblikket er de dessverre ikke å få. En kan forresten også hjelpe seg bra med en vanlig fjærharv.

Harvinga må alltid utføres på en tid når jorda er godt oppbløtt. Det vil si enten riktig tidlig om våren eller ut over ettersommeren og høsten. Lyng og tykke lag av mose må ryddes vekk før harvinga. Jo mindre gras og annen vegetasjon det er i botnen, dess bedre arbeid gjør disse redskapene.

De viktigste vekstene for isåing på beiter er engrapp, rausvingel, engsvingel og kvitkløver. Dessuten må en nesten alltid ta med noe timotei i frøblandinga. Men det går så godt som uten unntak dårlig om det blir sådd til på beiter bare med frøblanding for kortvarig eng. De egentlige beitevekstene må alltid utgjøre storparten av frøblandinga til beiter.

Frøsåing på jord som bare er overflatearbeidd, må alltid utføres på en tid det er god fukt i jorda. Der sommernedbøren er liten, blir det enten riktig tidlig om våren eller først ut på ettersommeren. Det er nytteløst å så frø når det er tørt på jord som bare er overflatearbeidd.

Vass-sjuk jord må grøftes om det skal bli godt beite. Myr må f. eks. alltid grøftes, og på opplendt jord er det svært ofte nødvendig å grøfte når det dyrkes til beite.

Det må grøftes nære på like sterkt til beiter som på jord som blir brukt til de vanlige jordbruksvekster. Det blir iallfall ikke noen svært stor forskjell i så måte. Grøftene må legges igjen også på beitene på samme måten som på åker og eng.

Storparten av den udyrka jorda som det er aktuelt å ta til beiter, er det nødvendig å kalke. Dette gjelder nesten all myr, lyngmark og annen jord med råhumuskarakter og med lyng og mose som botnvegetasjon. Jorda er jamt over mest kalkfattig og sur der nedbøren er størst.

Det må kalkes med mengder som svarer til 150—250 kg rein kalk på målet.

For rydding av skog og kratt gjelder at en må hogge all skogen der en vil ha beite.

I mange tilfelle er det mest praktisk å hogge på vanlig måte, men ofte står en seg på å hogge slik at stubbene blir tatt med det samme, mens det meste av røttene får bli igjen i jorda. Det er lauvskogen som det til dels er rettest å hogge på den måten. Det blir mindre arbeid med tennungen da enn når både stubber og røtter får stå igjen i jorda.

Blir ikke stubben tatt under ryddinga, må det iallfall hogges med så låg stubb som råd er. Lauvskogen må hogges helt ned til jorda dersom lendet er slik at en får det til. Det er langt lettere å ta den tennungen som kommer når stubbene er låge enn når de er høge. Den beste tida for å hogge lauvskog når det blir ryddet til beiter, er i juni og utover i juli. Det blir da mindre tennung enn om det blir hogd i vinterhalvåret. Lauv som er brukbart, bør samles sammen og berges til vinterfôr.

Tennungen som kommer må ryddes vekk etter hvert. De første årene bør den slås ned to ganger for sommeren, en gang på forsommeren og en gang på ettersommeren. Tennungen må slås godt ned til for hver gang. Blir det gått fram på den måten vil de mest vanlige lauvtreslag være utryddet på et par år. Vidje bør rives opp med rot ved ryddinga, og større trær av osp bør bakes av i et par meters høyde fra rota et par år før den blir hogd. Det er ellers vanskelig å bli kvitt tennungen av de treslaga. Sau og geit kan være til god hjelp med å holde tennungen nede.

En stor del av den jorda som må nyttes til beiter er svært steinet og det er ofte riktig å rydde vekk noe stein. Steinrydding i noe større omfang krever imidlertid mye arbeid, og det er nå heller ikke så farlig om det er en god del stein i beitene. En bør ikke legge noe stort ar-

beid på steinryddinga, men unntak av de tilfellene en senere vil bruke maskiner på beitenene.

Det er til dels påkrevd å planere litt for å få jamnet ut de største ujamnheter. Noen stor kostnad med å jamne overflata bør en imidlertid ikke gå til uten når en vil bruke maskiner på beitenene. På myr hvor det er fare for isbrann må en likevel forsøke å jamne slik at vatnet renner bra av.

Så snart arbeidet med beitet er kommet så langt at det er utsikt til at gjødsla blir nyttet, må en begynne å gjødsle. Første gangen det blir gjødslet på et beite, må en under normale forhold bruke forholdsvis store fosfatmengder. Som kjent kan en i år få ekstra fosfatrasjoner til beiter som blir gjødsla første gangen. Men når fosfatgjødsla er fri, bør en som regel bruke atskillig større fosfatmengder første gangen enn de mengdene en kan bruke i år.

I jord som ikke har vært gjødslet før, er det som regel lite fosfor, og det er nødvendig å føre til bra med fosfat. Fosfor er et viktig mineralstoff for dyra, og innholdet av fosfor i graset er svært avhengig av fosfatgjødslinga.

Hvor sterkt det skal gjødsles til å begynne med, avhenger ellers av hvorledes det er utsikt til at gjødsla kan bli nyttet til enhver tid. På beiter hvor plantedekket skal utvikles fra den naturlige vegetasjon, blir det som regel nødvendig å øke gjødslinga med kvelstoff og kali etter hvert som plantedekket utvikler seg.

Svært ofte blir det god virkning av litt husdyrgjødsel når vi tar til å gjødsle på et nytt beite. Dette gjelder spesielt når beitenene blir lagt på skogsbotn med råhumus, nydyrka myr, lyngmark o. l.

I slike tilfelle er litt husdyrgjødsel på sin plass både når en bygger på det naturlige plantedekket og når jorda blir arbeidd og sådd til med frø.

Husdyrgjødsla hjelper til å sette liv i slik jord.

For å få til god beitebotn når en bygger på det naturlige plantedekket, er det ofte svært bra å beite forholdsvis hardt, gjerne med sau, de første årene for å holde nede og kverke de vekstene som må vekk. Etter hvert som det så gjødsles blir det plass og vilkår for utvikling av de vekstene vi vil ha i beitenene.

Utgiftene med å lage til beiter blir naurligvis svært ulike. I mange tilfelle kan vi greie det for kr. 30,00—40,00 på målet, når gjerder og gjødsling første gangen regnes med. Men i andre tilfelle kan vi ikke få til et bra beite uten at det blir kostet på kr. 100,00—150,00 på målet. En kommer snart opp i de utgiftene om det er jord som

må grøftes mye, og når det samtidig er nødvendig å arbeide jorda og så til med frø.

Alle som ikke har tilstrekkelig med beite — og det er ikke svært mange som har det nå — må utover sommeren overveie på hva måte de kan skaffe de beitene det er bruk for på gården.

Plassen til beitene må bestemmes i sommerhalvåret, så en kan undersøke hvorledes den jorda en tar til dette, er skikket.

Arbeidet med å lage til beitene må settes i gang så snart som det på noen måte er råd av hensyn til arbeidshjelp og tilgang på nødvendige materialer.

En heil del av arbeidene med å sette i stand beitene passer godt som utfyllingsarbeid både i sommerhalvåret og i vinterhalvåret.

Det blir nå gitt statsstøtte for å lage til beiter. Jordstyrene i hver bygd vil kunne gi opplysninger om reglene for denne støtten.

Av det jeg har sagt her, går det fram at det er ikke alltid gjort i en fart å få til gode beiter på udyrka jord. Beitespørsmålet kan av flere grunner ikke løses som et krisetiltak. Men i de gunstigste tilfelle kan en få se de første resultater kanskje allerede første året, og i alle tilfelle gjelder det at dess før en tar fatt med arbeidet, dess før kommer også resultatene.

Å få til nok gode beiter utover bygdene er av betydning ikke bare som et ledd i arbeidet for vår selvforsyning, men også når vi tenker på det økonomiske resultat av drifta på de enkelte bruk. Gode beiter er nemlig også lønnsomme.

RIKTIG FYRING MED TORV.

Av ingeniør Karl Ingerø.)*

I den forgangne fyringssesong har vi hatt et enestående høve til å gjøre erfaringer med vedfyring. Hver eneste varmekonsulent har hatt mange muligheter til å studere vedfyringen i praksis ved de forskjellige anlegg. Men det er meget få tilfelle her på Østlandet hvor varmekonsulentene har kommet i berøring med torvfyringen i den vinter som gikk, til tross for at det er fyrt opp store mengder torv.

Når jeg likevel sa ja til Myrselskapets anmodning om å holde et kvarters foredrag om riktig fyring med torv, gjorde jeg det dels for å gi et innlegg som kanskje kunne bli grunnlag for en fruktbar diskusjon, dels for å bidra til at det snarest mulig kan bli foretatt grundige undersøkelser på dette viktige område.

*) Utarbeidet på grunnlag av et foredrag ved Landbruksuken 1941, holdt i tilknytning til ingeniør Otto Haugs foredrag om riktig vedfyring.